

Ny udenlandsk Literatur.

D. Mackenzie Wallace: Russia. London 1877.

Denne Bogs Forfatter er ikke en Mand, der byder sine Læsere andenhaands Oplysninger. Hvad han meddeler, har han set med egne Øjne. Heller ikke lader han sig tilfredsstille af de ydre Fremtoninger, der i Almindelighed fængsler Rejsende, men søger tilbunds at forstaa ikke blot Folkekarakteren i det Land, han har gjort til Gjenstand for sine Undersøgelser, men ogsaa de særegne Institutioner, der have dannet sig i Vexelvirkning med denne Folkekarakter og under Indflydelse af de historiske Forhold. For at opnaa dette søger han ikke alene Omgang med Folk af alle Samfundsklasser og i forskellige Livsstillinger; han bivaaner provinsielle Forsamlinger; han tager Plads i et Regeringskontor og følger taalmodigt Forretningsgangen; han lever virkelig i og med Folket. Ligesaa lidt som Wallace foretager sine Undersøgelser paa Grundlag af forudfattede Meninger eller i den Hensigt at lade dem belyse en allerede dannet Theori, ligesaa lidt ønsker han at paatvinge Læserne sine egne Anskuelser. Helt igjennem følger han den Plan, inden han tager fat paa de mere alvorlige Problemer, gennem livlige Karakterskildringer af Mennesker og Forhold saavidt muligt at give sine Læsere Stof til en selvstændig Dom. Dette gør selvfølgelig Bogen temmelig voluminøs, men tillige meget underholdende at læse. Der kan dog med Grund ankes over, at Oversigten over Resultaterne vanskeliggjøres ved denne Ordning, og især over, at Bogen

Ny udenlandsk Literatur.

D. Mackenzie Wallace: *Russia*. London 1877.

Denne Bogs Forfatter er ikke en Mand, der byder sine Læsere andenhaands Oplysninger. Hvad han meddeler, har han set med egne Øjne. Heller ikke lader han sig tilfredsstille af de ydre Fremtoninger, der i Almindelighed fængsler Rejsende, men søger tilbunds at forstaa ikke blot Folkekarakteren i det Land, han har gjort til Gjenstand for sine Undersøgelser, men ogsaa de særegne Institutioner, der have dannet sig i Vexelvirkning med denne Folkekarakter og under Indflydelse af de historiske Forhold. For at opnaa dette søger han ikke alene Omgang med Folk af alle Samfundsklasser og i forskjellige Livsstillinger; han bivaaner provinsielle Forsamlinger; han tager Plads i et Regeringskontor og følger taalmodigt Forretningsgangen; han lever virkelig i og med Folket. Ligesaa lidt som Wallace foretager sine Undersøgelser paa Grundlag af forudfattede Meninger eller i den Hensigt at lade dem belyse en allerede dannet Theori, ligesaa lidt ønsker han at paatvinge Læserne sine egne Anskuelser. Helt igjennem følger han den Plan, inden han tager fat paa de mere alvorlige Problemer, gennem livlige Karakterskildringer af Mennesker og Forhold saavidt muligt at give sine Læsere Stof til en selvstændig Dom. Dette gør selvfølgelig Bogen temmelig voluminøs, men tillige meget underholdende at læse. Der kan dog med Grund ankes over, at Oversigten over Resultaterne vanskeliggjøres ved denne Ordning, og især over, at Bogen

indeholder ikke faa Gjentagelser. Mer end et Sted vil man saaledes træffe en temmelig vidtløftig, men iøvrigt interessant Fremstilling af Russernes bekjendte Hang til at lave Love efter abstrakte videnskabelige Principer samt af deres overtroiske Frygt for Vestens Proletariat og Pauperisme.

Som naturligt er, samler Hovedinteressen i Bogen sig om det, der for Øjeblikket er et Livsspørgsmaal for Rusland og et Studium for den, der overhovedet beskæftiger sig med sociale Spørgsmaal, Udviklingen af Kommunesystemet og Følgerne af de Livegnes Frigivelse. Skjønt det er Forfatterens Hensigt senere at gjøre disse og flere nærliggende Spørgsmaal til Gjenstand for en udførligere Udvikling, optage de dog allerede her en Hovedplads, og der kastes ikke lidt nyt Lys over den russiske Bonde, dels ved Skildringer af hans nuværende Tilstand, dels ogsaa ved en grundig historisk Undersøgelse af Livegenskabets Oprindelse og Udvikling. Det fremhæves udtrykkelig, at Livegenskabet væsenlig har sin Grund i to Faktorer: dels den Omstændighed, at det laa i Godsejerens Interesse at holde Bonden tilbage paa Jorden, fordi Arbejdskraften var for knap, dels i at Godsejeren af Regeringen gjordes ansvarlig for Bøndernes Skatter, og de derved gik over til at blive en Del af hans Ejendom. Hvorledes Forholdet dernæst udviklede sig som af sig selv, saa at Regeringens Ukas'er stadig kun var en Bekræftelse og Lovliggjørelse af allerede eksisterende Misbrug, hvorledes hver ny Samfundsforandring kun gjorde de Livegnes Stilling mere utaalelig, og hvorledes det først var efter at Krimkrigen havde rystet Troen paa Jærn-Kejseren, Avtokraten *par excellence*, Nikolaus og hans System, at Tanken om en radikal Udryddelse af Ondet kunde slaa Rod, men hvorledes dog endnu kun Kejseren kunde tage Initiativet dertil, alt dette finder en omhyggelig Udvikling hos Wallace, ligesom han ikke forsømmer at skildre de forskjellige Kræfter, der medvirkede ved Emancipationen og som vare Skyld i, at Kommunesystemet undgik den bureaukratiske Storm og overlevede den almindelige Reformerer.

Dette saa meget omstridte System finder i Wallace snarest en Ven og Forsvarer. Han indrømmer vel, at det i mange

Henseender aldeles ikke virker heldigt, men finder dog, at det vilde være Synd, paa en Gang at afskaffe dette «eneste Stykke virkelig Selvstyrelse, der findes i det russiske Rige». Uden Tvivl vil den periodiske Omfordeling af Jorden, som for Tiden danner det mest karakteristiske Træk i Kommunen, af sig selv forsvinde; dels vil Bonden lære, at han kan have mere Fordel af at dyrke Jorden som sin private Ejendom, men navnlig vil en større industriel Udvikling gjøre det umuligt, at Arbejderen er bunden til Jorden. Allerede, hedder det, er Bondens Anskuelse om Fællesejendommen betydeligt modificerede, og det er karakteristisk, at i de Kommuner, som have indløst Jorden, er Omfordelingen enten ganske afskaffet eller i alt Fald bleven meget sjælden. Men man kan endda tænke sig, at Samfundsudviklingen i Rusland gennem Kommunen kan føres ind i et ejendommeligt og heldigt Spor. «Maaske vil alt det Særegne forsvinde, og Kommunen blot blive et Organ for lokal Selvstyrelse; men maaske vil den ogsaa kunne omdannes efter den ny Tids Behov uden at give Slip paa sine mest karakteristiske Grundtræk og i alt Fald til Dels opfylde sine Beundreres sangvinske Forhaabninger. Den Lethed, hvormed Institutionen hidtil har kunnet lempe sig efter Omstændighederne, og den store Livskraft, som den udfolder overalt, kan næsten retfærdiggjøre slige Forventninger, skjønt det endnu er for tidligt at tale med nogen Sikkerhed derom. Kun Tiden kan løse Spørgsmaalet».

Den russiske Bonde er ifølge denne Bogs Forfatter i Virkeligheden ikke det passive, for Fremskridt utilgængelige Dyr, som man med et overfladisk Blik let antager ham for. Hidtil har Religionen, hans økonomiske Forfatning, Politiken, bidraget til at lukke ham ude fra Alt, hvad der hedder Bevægelse, men at Stilstand ikke er hans Natur, bekræftes af forskjellige Fakta. De Russere, der have antaget den evangeliske Tro, ere ogsaa efterhaanden blevne mere civiliserede, og naar en Bonde forlader Agerbruget og f. Ex. kaster sig ind i industrielle Foretagender, bliver han let meget mere *go-ahead* end Vestevropæerne. Ethvert Folk, siger Wallace, er konservativt, saa længe det bindes af sine oprindelige,

traditionelle Forestillinger, saa længe ikke Forholdene have revet det ud fra Vanens Magt. At den russiske Adel ikke er meget konservativt Folkefærd, men derimod i høj Grad tilgængelig for nye Ideer, hurtig begejstret og snart igjen modløs, det er jo noksom bekjendt. Den ligner ikke meget den Stand i Evropas vestlige Stater, som saa ofte udmærker sig ved lige saa lidt at ville «lære» som at kunne «glemme». Dens Udvikling har jo rigtignok ogsaa været en anden. Det var om denne Adel, at en russisk Historieskriver fra Katharina II's Tid sagde, at man i dens Midte kunde tro sig mellem Republikanere, der nylig havde afkastet Tyranniets Aag, men blot saa længe, til Hoffet viste sig, thi da saa man ikke Andet end ydmyge Slaver. Det var i Anledning af den, at Paul I sagde til Dumouriez: «Vid, at der er ingen Person af Betydning her undtagen den, jeg taler til, og saa længe jeg taler til ham». Men det var endelig ogsaa den samme Adel, som, saasnart den saa, at det var Kejserens Vilje at frigive de livegne Bønder, med reformatorisk Iver kastede sig over dette ny «Samfundsspørgsmaal» og, som Wallace siger, «gjorde et frivilligt Offerbaal af alle sine gamle Rettigheder». Rigtignok afkjøledes Begejstringen, da det viste sig, at Regeringen tog meget lidet Hensyn til Standens Interesser, og der lyder nu bitre Klager fra mange ruinerede Godsejere, men disse ere mere tilsyneladende end virkelig begrundede. Ligesom en kommerciel Krise er det, var Emancipationen for Mange en Regnskabens Dag. Den ruinerede dem ikke saa meget, som den viste dem, at de i Forvejen vare ruinerede. I hvert Tilfælde havde den paa Godsejerne den gode Virkning at tvinge dem til en Opgjørelse af deres Stilling. «Tidligere», sagde en Godsejer, «drak vi Champagne og førte intel Regnskab, nu føre vi Regnskab og nøjes med Øl». I det Hele er der efter Wallaces Mening Grund til at være tilfreds med den Maade, hvorpaa det er lykkedes at løse dette vanskelige Spørgsmaal, og derfor ogsaa til at haabe paa et heldigt Udfald af de tilbagestaaende Opgaver.

Bogen indeholder endnu en Mængde forskellige Oplysninger, om Kosakkernes frie Samfund, Steppekolonisationen,

Petersburger Selskabet, Slavofilerne o. s. fr. Den slutter med et interessant Kapitel om Ruslands Udvidelser mod Øst, hvori det gjøres gjældende, at disse snarere maa betragtes som fremgaaede af Nødvendigheden af at skabe et Forsvar end af Lyst til Erobringer.

Den er nu saa meget lettere tilgængelig for den danske Læseverden, som den er ved at udkomme i dansk Bearbejdelse.

Vi haabe, at det maa lykkes Bearbejderen ikke alene at gjøre den danske Udgave mindre «ordrig», men ogsaa at undgaa de forskjellige Vidtløftigheder og Gjentagelser, der noget besværliggjøre Løsningen af dette ellers saa interessante og lærerige Værk.

K. F.

Dr. L. Gessner: Kriegführende und neutrale Mächte. Ein Beitrag zur Reform des internationalen Rechts in Kriegszeiten. Berlin, C. Heymann. 1877. (107 S.).

Dette lille Skrift af den ansete Forfatter til det bekjendte Værk «Le droit des neutres sur mer» indeholder en Række mindre Afhandlinger, der tidligere ere blevne offentliggjorte i forskjellige Blade, men som nu, da den russisk-tyrkiske Krig har givet dem forøget Interesse for videre Kredse, ere blevne samlede i et lille Bind. Afhandlingerne omhandle Storbritannien som krigsførende og som neutralt Magt, den internationale Krigsret og dens nyeste Fremskridt, Blokadespørgsmaal, Retten til at visitere neutrale Skibe, internationale Priseretter, krigsførende Magter og Insurgenter, Salg af Krigskontrabande paa neutralt Gebet, og Bytteretten i Land og Søkrige. Kun de to sidstnævnte Emner ere blevne gjorte til Gjenstand for en mere udtømmende videnskabelig Behandling.

Krigsfolkeretten er altsaa den fælles Gjenstand for disse Afhandlinger. I en af dem bemærker Forf. med Rette, at i de fredelige Tider er der kun sjældent blevet gennemført store Reformers paa den internationale Rets Omraade. Det synes næsten, siger han, at kun en overhængende Krigsfare eller det stærke Minde om en lige overstaaet Krigs Lidelser er i Stand til at give Diplomatiet den til Reformernes Gjennemførelse